

XXVI. FRANCÚZSKA LETNÁ UNIVERZITA

Vo Vzdelávacom centre Masarykovej univerzity v Telči sa v dňoch 28. júna – 2. júla 2017 konala konferencia *Zviera/živočích a animálnosť*, ktorú s podporou nadácie Jana Husa zorganizoval Ústav románskych jazykov a literatúr Filozofickej fakulty Masarykovej univerzity v Brne v spolupráci s Ústavom románskych štúdií Filozofickej fakulty a Fakultou humanitných vied Karlovej univerzity v Prahe. V priestoroch bývalého sídla jezuitov sa vedci, učitelia a študenti z viacerých francúzskych, českých, slovenských, poľských a maďarských univerzít a vedeckých pracovísk zamýšľali nad problematikou, ktorá je v centre pozornosti západnej filozofie prakticky od jej počiatkov. Svedčia o tom Platónov pojem *zôion*, označujúci živú bytosť/živočícha, Aristotelove reflexie o rozdieloch medzi človekom a živočíchom, antické myslenie napr. kynikov, Plinia Staršieho, Lukrétia a i., na ktoré nadväzuje stredovek a jeho symbolika zvierat. Novodobé filozofické myslenie, sústreďujúce sa predovšetkým na skúmanie odlišností medzi človekom a živočíchom, vo Francúzsku azda najvýraznejšie reprezentujú M. de Montaigne, R. Descartes a mnohí myslitelia 18. storočia (napr. D. Diderot a La Mettrie na jednej strane a J.-J. Rousseau na strane druhej). Otázky animálnosti ďalej rozvíja filozofické myslenie 19. a 20. storočia, čo dokazujú práce tak rozdielnych francúzskych filozofov, ako sú napr. M. Merleau-Ponty, G. Deleuze, J. Derrida a iní.

Približne z tohto teoretického rámca vychádzali úvahy tridsiatky účastníkov tohtoročnej Francúzskej letnej univerzity. Referujúci sa vracali k známym mysliteľom minulosti, pričom predostierali nové interpretácie, upozorňovali na ďalšie súvislosti, prípadne prezentovali problematiku menej známou optikou alebo v inom kontexte. Za všetkých spomeňme príspevok W. Starzyńskiego z Inštitútu filozofie a sociológie Poľskej akadémie vied, venovaný revidovaniu simplifikujúcich interpretácií Descartovho nazerania na zviera, úvahy A. Scalu o symbolike kravy v Nietzscheho myslení, zamyslenie F. Boulerieovej nad animálnosťou ako možným prostriedkom na zdokonalenie človeka tak, ako to navrhoval Rétif de la Bretonne, Fulkovu analýzu prípadu zdivočelých detí ako jednej z dominantných tém francúzskej osvietenskej filozofie s praktickou aplikáciou. Ďalšie príspevky s výraznejším interdisciplinárnym charakterom sa zamerali na uchopenie zvierat ako symbolu, metafory a metonýmie v umení. Z úvah venovaných výtvarnému umeniu (napríklad o význame a funkčnosti zobrazenia zvierat v maľbách de Greuza, Watteaua, viacerých surrealistov či F. Kahlo a i.) azda najviac zaujala prezentácia «medvedieho» experimentu súčasného francúzskeho performeru A. Poinchevala, s ktorou vystúpila C. Nicolasová. Umelec sa na trinásť dní dal zavrieť do špeciálne upravených útrob medveďa vystaveného v parížskom Múzeu poľovníctva a prírody. Experiment zaznamenávali dve kamery: jedna upriamená na umelca v medvedej koži, druhá zachytávajúca reakcie návštevníkov múzea, ktorí mohli s Poinchevalom komunikovať. Jedinečné «cestovanie» vlastným vnútram vnútri medveďa, bola pre umelca príležitosťou skúmať väzby človek-zviera ale aj limity človeka a umenia.

Okrem výtvarného umenia a filmu zobrazujúcich vybrané živočíšne druhy (zvlášť hmyz) v hyperbolizovanej podobe bola predmetom vedeckého záujmu účastníkov letnej univerzity aj literatúra. Viaceré príspevky uvažovali o spôsoboch a významoch zobrazenia zvierat vo vybranom texte, o estetickej a kognitívnej funkcii daného obrazu a o axiologických otázkach, ktoré s tým súvisia. Zaujímavý bol samotný korpus interpretovaných umeleckých textov: od «voľno-

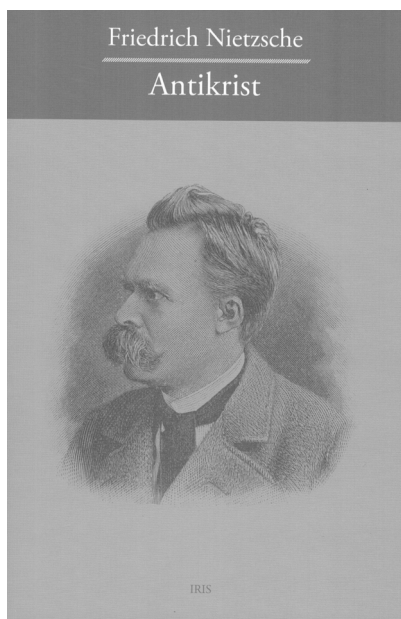
myšlienkových» francúzskych poviedok 18. storočia cez francúzske romány prvej polovice 19. storočia, tematizujúce zverstvá vo francúzskych dejinách, «animálneho» Zolu s mimoriadne dobrým vzťahom k zvieratám až po najnovšiu francúzsku naratívnu prózu, oscilujúcu na pomedzí medzi fikciou a dokumentom. Reflexie o vzťahoch živočíšnosti a ľudskosti, humánneho a animálneho, beštiálneho sa neobmedzovali len na francúzsku literatúru. Často vychádzali z interpretácií súčasných literatúr písaných vo francúzskom jazyku, ktoré vznikli mimo územia Francúzska, a od svojho niekdajšieho vzoru, estetického i etického «návodu» sa odpúťali a vybrali vlastnou cestou. V tomto kontexte zvlášť zaujal príspevok venovaný súčasnej québeckej literatúre (svojrázny jazykový experiment G. Besseta *Antropoidi* z roku 1977) a zamyslenie nad subsaharskou africkou literatúrou z obdobia kolonializmu. Niektorí referujúci poukázali pri interpretáciách diel aj na historické, ideologické a lingvistické dimenzie témy.

V súvislosti s tvorbou niektorých súčasných francúzskych prozaikov pracujúcich s obrazmi zvierat a sme zaznamenali zaujímavú paralelu v postupoch, resp. možné, hoci i nevedomé vzájomné ovplyvňovanie umelcov. Napríklad Poinchevalova rovesníčka Joy Sormanová sa na písanie svojej prózy *Medvedia koža* (*La Peau d'un ours*, Paríž, Gallimard, 2016) pripravovala štúdiom odbornej literatúry – podobne ako svojrázny performer. Fikciu svojho žánrovo nevyhraného textu, akejsi fantastickéj poviedky s filozofickým podtextom, vytvorila až po získaní presných poznatkov o vybranom živočíšnom druhu, pričom výňatky z odbornej literatúry o medveďovi zakomponovala do fikcie. Veľmi podobne postupovala aj ďalšia autorka a performerka Olivia Rosenthalová v texte *Čo robia soby po Vianociach* (*Que font les rennes après Noël*, Paríž, Verticales, 2010). Do umeleckej výpovede vtokala pasáže faktúálneho charakteru, najmä svedectvá rozličných profesionálov pracujúcich so zvieratmi. Obidve autorky svojimi postupmi akoby potvrdzovali jeden z dištinkatívnych znakov súčasnej (nielen) francúzskej prózy: jej genologickú rozkolísanosť či tvarovú nevyhranenosť a akési oscilovanie na hraniciach literárneho a neliterárneho. Ukázalo sa tiež, že súčasných umelcov, či už ide o spisovateľov, alebo o performerov, naďalej znepokojujú otázky hraníc: medzi umením a ne-umením, ale i medzi ľudským a neľudským.

Spontánna, často veľmi podnetná diskusia k jednotlivým príspevkom potvrdila význam medzinárodného vedeckého podujatia, ktoré doplnil workshop čítania vybraných textov. Aj tohto roku ho viedla francúzska režisérka a herečka Rachel Dufourová.

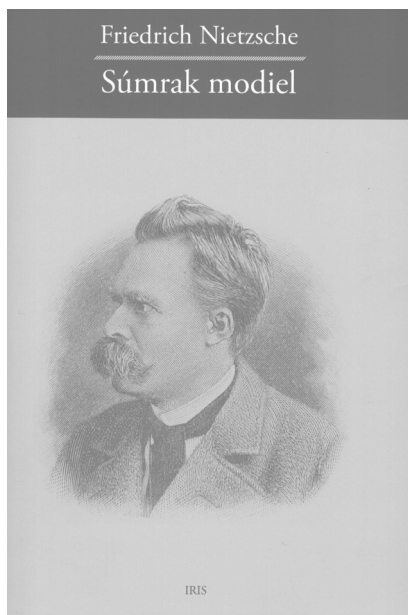
Účastníci 26. Francúzskej letnej univerzity Vzdelávacej nadácie Jana Husa vyhodnotili tematické zameranie a metódy spracovania problematiky ako vynikajúce východisko pre ďalší ročník tradičnej letnej filozofickej školy vo francúzskom jazyku, ktorá sa bude zamýšľať nad otázkou *Čo je človek?*, aký je jeho údel, kde sú jeho limity, pred akými výzvami stojí v súčasnom svete a pod. Na jeho organizáciu sa podujali R. Karul z Filozofického ústavu SAV s A. Turekovou z Ekonomickej univerzity, za čo im vopred patrí vďaka.

Zuzana Malinovská

Friedrich Nietzsche: *Antikrist*. Bratislava: IRIS 2016, 172 s.

Ide o preklad klasického diela filozofickej literatúry, v ktorom je obsiahnutá kritika náboženstva, založená na princípoch nemeckej „filozofie života“. Cieľom kritiky nie je ani tak racionálna argumentácia, alebo nebudaj vyvracanie náboženstva. Náboženstvo je tu predmetom psychologickej analýzy.

Friedrich Nietzsche: *Súmrak modiel*. Bratislava: IRIS 2016, 138 s.

Ide o ďalšie dielo F. Nietzscheho v preklade R. Škodu. Nietzsche sa obracia proti večným modlám tohto sveta, ktoré sa zrodili na pôde filozofie, náboženstva a morálky.